

Nr 77

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunal-skattelagen (1928: 370), m. m.; given Stockholms slott den 17 mars 1972.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

G. E. STRÄNG

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändringar i kommunalskattelagens regler för att särskild tilläggspension (STP), som utgår enligt överenskommelse mellan Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i Sverige, skall kunna betraktas som pensionsförsäkring i skatterättslig mening. Dessutom föreslås en förenkling i den skattemässiga behandlingen av arbetstagarnas förmån av fri gruppsjukförsäkring (AGS) enligt samma överenskommelse.

Vidare föreslås att det vid arvsbeskattningen skattefria beloppet för förmånstagarförvärv enligt vissa liv- samt olycksfalls- och sjukförsäkringar höjs från 32 000 kr. till 41 000 kr.

1 Förslag till

Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)

Härigenom förordnas, att 32 § 3 mom. och punkt 1 av anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen (1928: 370) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

32 §

3 m o m.¹ Såsom intäkt upptages icke vad som av staten anvisats till bestridande av särskilda, med vissa tjänster eller uppdrag förenade kostnader, såsom:

utlandstillägg och därmed likställda förmåner för utom riket stationerad personal vid utrikesförvaltningen eller i svensk biståndsverksamhet;

förvaltningskostnadsbidrag och anslag till andra expenser;

å stat uppförd häst- och båtlega;

till beställningshavare vid armén utgående hästgottgörelse för egna tjänstehästar;

reskostnads- och traktamentsersättning;

ägande i följd härav skattskyldig icke göra avdrag för underskott, som kan uppkomma därigenom, att sålunda anvisat anslag icke förslår till täckande av därmed avsedda utgifter.

Vad i första stycket sägs skall äga tillämpning i fråga om motsvarande kostnadsersättning som anvisats av kommun eller skogsvårdsstyrelse. Riksskatteverket må därjämte, när skäl därtill äro, förklara att vad i första stycket sägs skall äga tillämpning i fråga om motsvarande ersättning, som anvisats av annan offentlig institution. Sådant beslut må, när omständigheterna det föranleda, av riksskatteverket återkallas. Över beslut, som riksskatteverket meddelat enligt detta stycke, må klagan icke föras.

Förmånen av fri sjukvård eller fri tandvård, så ock av fri grupplivförsäkring upptages icke såsom intäkt, oavsett om förmånen åtnjutits på grund av statlig eller på grund av kommunal eller enskild tjänst. Har sådan förmån åtnjutits på grund av enskild tjänst och utgått efter väsentligt förmånligare grunder än som gälla för befattningshavare i statens tjänst, skall dock förmånen upptagas såsom intäkt till den del den utgått efter förmånligare grunder än de för

Förmånen av fri sjukvård eller fri tandvård, så ock av fri grupplivförsäkring upptages icke såsom intäkt, oavsett om förmånen åtnjutits på grund av statlig eller på grund av kommunal eller enskild tjänst. Har sådan förmån åtnjutits på grund av enskild tjänst och utgått efter väsentligt förmånligare grunder än som gälla för befattningshavare i statens tjänst, skall dock förmånen upptagas såsom intäkt till den del den utgått efter förmånligare grunder än de

¹ Senaste lydelse 1970: 915.

Nuvarande lydelse

nämnda befattningshavare gällande.

Föreslagen lydelse

för nämnda befattningshavare gällande. *Förmån av fri grupp-sjukförsäkring enligt grunder som fastställts i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer upptages ej såsom intäkt, om den dagersättning som kan utgå till arbetstagare i högsta sjukpenningklassen enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring, utgår till högst 10 kronor per dag under tid då sjukpenning kan utgå enligt lagen och till högst 13 kronor per dag under tid då förtidspension kan utgå enligt samma lag.*

Såsom intäkt upptages ej heller förmån av mindre värde, som utgått i annat än penningar, därest förmånen kan antagas icke vara avsedd att utgöra direkt vederlag för utfört arbete.

Anvisningar

till 31 §

1.² Med pension förstås dels belopp, som annorledes än i följd av försäkring utgår på grund av föregående tjänsteförhållande, dels belopp, som på grund av lagen om allmän försäkring utgår i form av folkpension eller tilläggspension, dels ock belopp som utgår på grund av pensionsförsäkring vare sig denna tagits i samband med tjänst eller annorledes.

Med pensionsförsäkring förstås försäkring, som meddelas i här i landet bedriven försäkringsrörelse, om andra försäkringsbelopp icke skola utgå än

- 1) ålderspension, utgående högst under den försäkrades livstid,
- 2) invalidpension, utgående högst så länge den försäkrade är arbetsoförmögen eller har nedsatt arbetsförmåga,
- 3) efterlevandepension eller
- 4) med ålders-, invalid- eller efterlevandepension förenat kapitalbelopp, som utgår i samband med att pensionen börjar utbetalas eller upphör eller försäkringen upphör.

Ålderspension, som här avses, må icke börja utgå vid lägre ålder än 55 år, såvida icke med hänsyn till den försäkrades yrke eller andra omständigheter (t.ex. varaktig arbetsoförmåga) lägre pensionsålder kan anses skäligen.

Med efterlevandepension förstås pension, som efter den försäkrades död utgår högst så länge viss eller vissa i försäkringsavtalet angivna personer leva.

Såsom efterlevandepension skall ock anses pension, som utgår efter den försäkrades död oberoende av viss pensionstagares liv, (försörjningsränta) under förutsättning

² Senaste lydelse 1969: 754.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

a) att försörjningsrättan är förenad med livsvarig ålderspension eller med sådan livsvarig efterlevandepension till make eller barn, vilken skall börja utgå omedelbart efter den försäkrades död, samt att försörjningsrättans årsbelopp icke överstiger den livsvariga pensionens årsbelopp,

b) att försörjningsrättan skall utgå under högst tjugu år, dock med den inskränkningen att, då rättan är förenad med livsvarig ålderspension, rättan likväl icke må utgå längre än till den tidpunkt, då den försäkrade skulle hava fyllt 90 år, och ej heller, vid pensionsålder över 70 år, under längre tid än som motsvarar skillnaden mellan 90 år och pensionsåldern,

c) att premier för försörjningsrättan och den med denna förenade livsvariga pensionen skola erläggas under tid, som icke med mera än fem år understiger den tid under vilken försörjningsrättan enligt avtalet längst skall utgå, samt att icke vid utgången av något kalenderår under förnämnda tid det sammanlagda beloppet av erlagda premier överstiger det belopp, som vid samma tidpunkt skulle hava erlagts, om premiebetalningen jämnt fördelats å tid, som med fem år understiger den tid under vilken försörjningsrättan längst skall utgå, samt

d) att i avtalet stadgats, att rätt till återköp eller belåning av försäkringen icke skall föreligga och ej heller rätt till sådan förändring av försäkringen, att den upphör att vara pensionsförsäkring.

Vid tillämpningen av bestämmelserna under a) i nästföregående stycke skall efterlevandepension till den försäkrades efterlevande make anses såsom livsvarig, även om pension skall upphöra vid omgifte.

Kapitalbelopp, som utgå på grund av pensionsförsäkring, må tillsammans icke överstiga det högsta årliga beloppet av ålders- eller invalidpensionen, ökat, om efterlevandepension skall utgå till make, med det högsta årliga beloppet av efterlevandepensionen.

Skall enligt avtal om pensionsförsäkring ålderspension eller invalidpension upphöra eller nedsättas viss tid efter det pensionsåldern eller arbetsförmågan inträtt eller skall annan efterlevandepension än försörjningsrättan upphöra eller nedsättas viss tid efter den försäkrades död må denna tid icke understiga fem år eller, i fråga om ålderspension, som upphör tidigast då den försäkrade fyllt 63 år, ett och ett halvt år.

Skall enligt avtal om pensionsförsäkring annan ålderspension än sådan som utges enligt allmän pensionsplan i den mening som avses i lagen (1967: 531) om tryggande av pensionsutfästelse eller invalidpension upphöra eller nedsättas viss tid efter det pensionsåldern eller arbetsförmågan inträtt eller skall annan efterlevandepension än försörjningsrättan upphöra eller nedsättas viss tid efter den försäkrades död må denna tid icke understiga fem år eller, i fråga om ålderspension, som upphör tidigast då den försäkrade fyllt 63 år, ett och ett halvt år.

Med kapitalförsäkring förstås annan livförsäkring än pensionsförsäkring. Till kapitalförsäkring hänföres mot statens grupplivförsäkring svarande förmån från kommun, även om förmånen icke utgår på grund av försäkring.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Innehåller avtal om livförsäkring, förutom utfästelse som avtal om pensionsförsäkring enligt vad ovan sagts må innehålla, jämväl annan utfästelse, må försäkringen anses uppdelad på en pensionsförsäkring och en kapitalförsäkring.

Kan livförsäkring, vilken innehåller i nästföregående stycke omfördälda utfästelser, icke uppdelas på sätt där sägs, enär pensionens storlek icke bestämts eller annan omständighet av betydelse för uppdelningen icke är känd, må uppdelningen ske enligt grunder, som fastställas av Kungl. Maj:t.

Försäkring, vilken enligt ovan givna bestämmelser är att hänföra till pensionsförsäkring och för vilken premiebetalningen skall vara fullgjord inom fem år från försäkringsavtalets ingående, må utan hinder av dessa bestämmelser anses såsom kapitalförsäkring, därest förbehåll härom intagits i avtalet vid dess ingående.

Premiefrielseförsäkring skall anses tillhöra samma slag av försäkring som huvudförsäkringen.

För att försäkring skall anses hava tagits i samband med tjänst erfordras, att enligt anställningsavtalet skyldighet föreligger för arbetstagare att hava sådan försäkring eller att, om sådan skyldighet icke föreligger, premier för försäkringen skola gäldas av arbetsgivaren eller av denne jämte arbetstagaren. För att sjuk- eller olycksfallsförsäkring skall anses hava tagits i samband med tjänst erfordras utöver vad förut sagts, att anmälan angående nyssnämnda förhållanden skett hos försäkringsanstalten. Sjukförsäkring enligt lagen om allmän försäkring eller med stöd därav meddelade bestämmelser eller försäkring enligt lagen om yrkesskadeförsäkring anses icke såsom försäkring, tagen i samband med tjänst.

Till livränta räknas även höjning av livräntan och sådant tillägg till denna som skall utgå under livräntans fortsatta bestånd.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och tillämpas första gången vid 1973 års taxering.

2 Förslag till

Förordning om ändring i förordningen (1941: 416) om arvsskatt och gåvoskatt

Härigenom förordnas, att 12 § förordningen (1941: 416) om arvsskatt och gåvoskatt skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*12 §¹

Har någon i enlighet med lagen om försäkringsavtal insatts såsom förmånstagare och erhåller han vid försäkringstagarens död förfogande-

¹ Senaste lydelse 1967: 157.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

rätten över försäkringen eller, utan att sådan rätt förväras, utbetalning på grund av försäkringen, skall vad förmånstagaren sålunda bekommer vid beräkning av arvsskatt anses såsom arvfallen egendom. Vad nu sagts skall gälla jämväl förvärv, som på grund av stadgandet i 104 § andra stycket nämnda lag tillfaller dödsbodelägare, vilken är berättigad till laglott, med iakttagande dock av vad beträffande fördelning av sådant förvärv kan vara bestämt i skifteshandling, vilken jämlikt 16 § lägges till grund för lotternas beräkning. Har försäkringstagarens make insatts såsom förmånstagare, föreligger icke skattskyldighet för den del av förvärvet, som motsvarar det belopp, varmed, därest förvärvet ingått i försäkringstagarens kvarlåtenskap, makens jämlikt 15 § skattefria andel i boet skolat ökas.

Vidare skall

a) där livförsäkring, som är kapitalförsäkring, tagits å försäkringstagarens eller hans makes liv samt den rätt, som på grund av försäkringsavtalet tillkommit endera av dem, jämlikt 116 § första stycket lagen om försäkringsavtal icke kunnat tagas i mät för någons dera gäld, eller

b) där försäkring tagits för olycksfall eller sjukdom,

vid skattens beräkning från värdet av vad som tillfallit någon i egenskap av förmånstagare såsom skattefritt avräknas ett belopp av 32 000 kronor. Har på grund av förordnande av samma person förmånstagaren tidigare erhållit sådant förvärv, som jämlikt 37 § 2 mom. är i beskattningshänseende likställt med gåva, må likväl å värdet av vad som inom loppet av tio år tillfallit förmånstagaren ej avräknas mer än sammanlagt 32 000 kronor.

Vidare skall

a) där livförsäkring, som är kapitalförsäkring, tagits å försäkringstagarens eller hans makes liv samt den rätt, som på grund av försäkringsavtalet tillkommit endera av dem, jämlikt 116 § första stycket lagen om försäkringsavtal icke kunnat tagas i mät för någons dera gäld, eller

b) där försäkring tagits för olycksfall eller sjukdom,

vid skattens beräkning från värdet av vad som tillfallit någon i egenskap av förmånstagare såsom skattefritt avräknas ett belopp av 41 000 kronor. Har på grund av förordnande av samma person förmånstagaren tidigare erhållit sådant förvärv, som jämlikt 37 § 2 mom. är i beskattningshänseende likställt med gåva, må likväl å värdet av vad som inom loppet av tio år tillfallit förmånstagaren ej avräknas mer än sammanlagt 41 000 kronor.

Vad som på grund av insättningar av samma person i ränte- och kapitalförsäkringsanstalt på en gång tillfaller någon såsom förmånstagare skall denne anses erhålla på grund av en och samma försäkring, och skall så anses som om försäkringen tagits vid tiden för den första insättningen och på villkor att premiebetalning skolat ske i den ordning, vari insättningarna i anstalten skett eller enligt avtal mellan anstalten och försäkringstagaren skolat äga rum.

Skattskyldighet enligt första stycket äger ej rum för rätt till pension som utgår på grund av pensionsförsäkring, därest denna tagits i samband med tjänst eller ock premiebetalningen påbörjats eller genom engångsbetalning fullgjorts mer än tio år före dödsfallet. Skattskyldighet äger

*Föreslagen lydelse**Nuvarande lydelse*

ej heller rum för rätt till annan pension på grund av pensionsförsäkring eller för rätt till livränta, som utgår på grund av annan försäkring än pensionsförsäkring, i den mån vad som på grund av förordnande av samma person tillfallit den berättigade icke överstiger en årsränta av 10 000 kronor vid pensionsförsäkring och 2 500 kronor vid annan livränteförsäkring.

Angående vad som förstås med kapitalförsäkring och pensionsförsäkring samt med att försäkring tagits i samband med tjänst stadgas i anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen.

Vad i första och andra styckena här ovan sägs skall, även om förmanstagareförordnande i enlighet med lagen om försäkringsavtal icke föreligger, äga tillämpning jämväl i fråga om vad som tillfallit någon på grund av statens grupplivförsäkring eller jämförbar av kommunal eller enskild arbetsgivare avtalad grupplivförsäkring eller på grund av sådan förmån från kommun, som avses i punkt 1 nionde stycket av anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och äger tillämpning i fall där skattskyldighet inträtt efter utgången av år 1971.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen på Stockholms slott den 17 mars 1972.

Närvarande: ministern för utrikes ärendena WICKMAN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, NILSSON, LUNDQVIST, GEIJER, BENGTSSON, LÖFBERG, CARLSSON, FELDT.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *den skattemässiga behandlingen av kollektivavtalsbunden särskild tilläggs-pension och gruppsjukförsäkring, m. m.* och anför.

Inledning

I en till finansdepartementet den 7 oktober 1971 inkommen skrivelse har Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) och Landsorganisationen i Sverige (LO) hemställt om viss ändring i kommunalskattelagen (1928: 370) (KL) m. m. i fråga om den skattemässiga behandlingen av kollektivavtalsbunden särskild tilläggs-pension (STP) och gruppsjukförsäkring (AGS). I skrivelsen hänvisas till en överenskommelse i frågan som träffats mellan SAF och LO den 22 juni 1971.

Efter remiss har yttranden över skrivelsen avgetts av kammarrätten, försäkringsinspektionen, riksförsäkringsverket, riksskatteverket, länsstyrelserna i Stockholms, Skaraborgs och Västmanlands län, sjukpenningutredningen, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Kooperativa förbundet (KF), Lantbrukarnas riksförbund, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Svenska Personal-Pensionskassan (SPP), Folksam samt Kooperationens pensionsanstalt.

I det följande kommer frågorna om den särskilda tilläggs-pensionen och om gruppsjukförsäkringen att behandlas var för sig. Vidare behandlas med anledning av en skrivelse från SAF och andra organisationer på arbetsmarknaden frågan om en höjning av det skattefria beloppet vid arvsbeskattningen för vissa förmånstagareförvärv.

Särskild tilläggs-pension enligt kollektivavtal

Gällande skatterätt

Enligt gällande regler för beskattning av försäkringstagare indelas livförsäkringar i pensionsförsäkringar och kapitalförsäkringar. I fråga om pensionsförsäkringar medges avdrag för erlagda premier vid in-

komsttaxeringen, under det att utfallande belopp beskattas såsom inkomst. I fråga om kapitalförsäkringar medges däremot i princip ej avdrag för inbetalda premier — fränsett vad som ryms inom det allmänna avdraget om högst 250 kronor för ogift och högst 500 kronor för makar. Å andra sidan är belopp som utfaller på grund av sådan försäkring inte skattepliktig inkomst.

Av förskrifterna i första punkten av anvisningarna till 31 § KL framgår vad som i skattehänseende är att anse som pensionsförsäkring. Med pensionsförsäkring förstås således försäkring som meddelas i här i landet bedriven försäkringsrörelse och som avser ålderspension, invalidpension eller efterlevandepension. I princip får andra försäkringsbelopp inte utgå än de angivna pensionerna, om försäkringen skall räknas som pensionsförsäkring. Trots detta räknas emellertid till pension även vissa kapitalbelopp som kombineras med pension av nyss angivna slag. Det är här fråga om kapitalbelopp som utgår i samband med att pensionen börjar utbetalas eller upphör eller när försäkringen upphör. Om de olika pensionsformerna gäller bl. a. följande.

Till *ålderspension* räknas pension som från viss pensionsålder — i regel lägst 55 år — skall utgå högst under den försäkrades livstid.

Med *efterlevandepension* avses pension som efter den försäkrades död utgår högst under viss eller vissa personers livstid. Hit hör under särskilda förutsättningar även s. k. försörjningsränta, dvs. pension som utgår efter den försäkrades död oberoende av viss pensionstagares liv.

Invalidpension utgår högst så länge den försäkrade är arbetsoförmögen eller har nedsatt arbetsförmåga.

De *kapitalbelopp* som utgår på grund av pensionsförsäkring får sammanlagt inte överstiga högsta årsbelopp av ålders- eller invalidpension, i förekommande fall ökat med högsta årsbelopp av efterlevandepension till make.

En särskild regel har givits om den kortaste tid under vilken ålders- och invalidpension samt annan efterlevandepension än försörjningsränta skall utgå enligt försäkringsavtalet. Denna tid får för ålderspension, som upphör tidigast då den försäkrade fyllt 63 år, inte överstiga ett och ett halvt år och för de andra här nämnda pensionerna fem år. Om ålderspension enligt avtalet skall nedsättas viss tid efter pensionsåldern, skall den utgå med det högre beloppet under minst den tid som nyss sagts.

Av förarbetena till de gällande bestämmelserna framgår att angivna minimitider för korttidspensionerna föreskrivits i syfte att bibehålla en klar åtskillnad mellan pensions- och kapitalförsäkringar.

Framställningen såvitt avser STP

I skrivelsen anges att SAF och LO den 22 juni 1971 träffat en överenskommelse om STP som avses börja tillämpas den 1 juli 1973.

Enligt överenskommelsen skall pensionsförmån för den enskilde anställde utgå i form av en ålderspension, som utbetalas som en särskild tilläggspension till den allmänna försäkringens ålderspension med ett högre belopp från pensionsåldern till och med kalendermånaden före den, under vilken den anställde fyller 67 år, och därefter med ett lägre belopp för återstående livstid.

Organisationerna anför i skrivelsen att i juli 1973 — då de första pensionsutbetalningarna är avsedda att komma till stånd — pensionsåldern är 66 år och 7 månader och att denna därefter successivt sänks till 65 år, vilken pensionsålder kommer att generellt tillämpas fr. o. m. februari 1975, då fullfunktionsstadiet uppnåtts. I skrivelsen anföres vidare.

Förutom sålunda återgivna övergångsbestämmelser gäller, att i det enskilda fallet överenskommelse kan träffas mellan den anställde och hans arbetsgivare om kvarstannande i tjänst efter den angivna pensionsåldern. Träffas sådan överenskommelse, äger den anställde begära, att uttaget av den särskilda tilläggspensionen uppskjutes till begärd ny, högre pensionsålder. Därvid skall den särskilda tilläggspensionen omräknas enligt försäkringsmässiga grunder.

Såväl ovan berörda övergångsbestämmelser som de omnämnda reglerna för uppskjutet pensionsuttag har av SAF och LO bedömts vara så angelägna från både den enskilde anställdes och från näringslivets synpunkter, att deras genomförande satts som förutsättningar för planen. De antydda regelkomplexen medför emellertid, att särskild tilläggspension skulle kunna komma att utgå med sitt högre belopp före 67 års ålder under kortare tid än 18 månader. Detta moment i överenskommelsen mellan SAF och LO är inte förenligt med bestämmelserna om pensionsförsäkring i anvisningarna till 31 §, 1., åttonde stycket, KL. Enligt detta stadgande måste nämligen ålderspension, som skall upphöra tidigast då den försäkrade fyllt 63 år, utgå under minst ett och ett halvt år.

För att sålunda överenskomna tilläggspensioner skall kunna betraktas som pensionsförsäkring i KL:s mening och erforderlig omformning skall kunna ske inom den särskilda tilläggspensioneringens egen administration hemställdes i skrivelsen om sådana ändringar i KL, att pensioner kan utges enligt den mellan parterna överenskomna planen. Enligt skrivelsen skulle detta — med utnyttjande av den definition av begreppet allmän pensionsplan som finns i 4 § lagen (1967: 531) om tryggnad av pensionsutfästelse m. m. — kunna ske genom att den nyssnämnda föreskriften i anvisningarna till 31 § KL om minsta tid för ålderspension, utfallande efter pensionsålderns inträde, begränsas till att avse sådan ålderspension som ej utges enligt allmän pensionsplan.

Remissyttrandena

Remissinstanserna tillstyrker genomgående den av de båda organisationerna föreslagna ändringen i fråga om minimitiden för ifrågakvarande slag av ålderspension.

Sålunda framhåller *riksförsäkringsverket* att den i skrivelsen avsedda försäkringen regelmässigt kommer att omfatta en kortare försäkringstid än 18 månader före 67 års ålder endast för anställda födda före februari 1909. I övrigt skulle en kortare försäkringstid endast kunna förekomma i fall, där pensionsåldern enligt särskild överenskommelse med den försäkrade sätts högre än 65 år och 5 månader. Med hänsyn härtill och den avsedda försäkringens syfte har riks-försäkringsverket ingen erinran mot att den i skrivelsen berörda särskilda tilläggs-pensionsförsäkringen i sin helhet i skattehänseende bedömes som pensionsförsäkring. Enligt verket skulle lagrummet kunna ges den ändrade lydelse som parterna föreslagit.

Även *riksskatteverket* tillstyrker att anvisningarna till 31 § KL kompletteras på sätt organisationerna begärt med hänsyn till syftet med den särskilda tilläggs-pensionen. Enligt verket bör dock den föreslagna anvisningstexten förtydligas så att därav klart framgår att med allmän pensionsplan förstås sådan plan som anges i tryggandelagen.

Länsstyrelsen i Stockholms län hänvisar till att föreskriften om minimitiden i fråga i sin nuvarande utformning tillkommit på grund av prop. 1960: 28 och att den ansetts nödvändig för att bibehålla en klar åtskillnad mellan pensions- och kapitalförsäkringar. Länsstyrelsen påpekar bl. a. att vid tiden för propositionen saknades nuvarande tryggandelagens bestämmelser rörande allmän pensionsplan. De regler som numera gäller härutinnan, anför länsstyrelsen, synes skapa garantier till förhindrande av missbruk. Enligt länsstyrelsen är den begärda ändringen dessutom av mera formell än reell innebörd. Vidare är den avsedd att lösa ett praktiskt behov av enligt uppgift hög angelägenhetsgrad för näringsliv och anställda, varför länsstyrelsen anser att den begärda ändringen i anvisningarna bör genomföras. Även *kammarrätten* anser att missbruk knappast är att befara.

Lantbrukarnas riksförbund framhåller genom sin skattedelegation att förhållandet i och för sig nu inte torde vara annorlunda än vid tillkomsten av den nuvarande bestämmelsen i KL. Redan då förelåg givetvis sådana pensionsåtaganden, för vilka allmän pensionsplan låg till grund, anför förbundet, som påpekar att vissa av remissinstanserna också hade hemställt om ett slopande av den förut gällande tvåårsregeln. Med hänsyn till den stora betydelse frågan om ett undantag från bestämmelsen av tidsbegränsningen till 1 1/2 år har för överenskommelsen mellan SAF och LO vill skattedelegationen emellertid inte motsätta sig att även tilläggs-pension som utbetalas under kortare tid

än 1 1/2 år jämställas med pensionsförsäkring. Delegationen anser dock att ändringen av 31 § KL inte bör begränsas på sätt LO och SAF föreslagit utan erhålla sådan form att också andra kategorier skattskyldiga kan med avdragsrätt täcka motsvarande pensioneringsbehov.

Svenska försäkringsbolags riksförbund anmärker att den föreslagna ändringen i anvisningarna till 31 § KL primärt avser endast pensionsförsäkring. Genom hänvisningen i punkt 2 d av anvisningarna till 29 § KL får ändringen emellertid även betydelse för tjänstepensionering utan försäkring, framhåller förbundet som tillägger.

För närvarande gäller i skattehänscende enhetliga regler beträffande enskild pensionsförsäkring och pensionering på grund av tjänst, i senare fallet vare sig fråga är om direkt pensionering eller pensionering genom försäkring och vare sig fråga är om pensionering enligt allmän pensionsplan eller ej. Det föreliggande förslaget innebär ett avsteg från denna enhetlighet. Några icke önskvärda följdverkningar synes emellertid, såvitt riksförbundet kan bedöma, icke uppstå. Av stor vikt är att förslaget bevarar principen om korrespondens mellan avdragsrätt för pensionspremier och beskattning av utfallande belopp.

Med åberopande av det anförda tillstyrker riksförbundet SAF:s och LO:s framställning i vad gäller ålderspensionsförsäkringar.

Departementschefen

Vid inkomstbeskattningen medges enligt gällande regler avdrag för erlagda pensionsförsäkringspremier, under det att utfallande belopp beskattas som inkomst hos mottagaren. I fråga om kapitalförsäkringar gäller i princip motsatsen, nämligen att premierna inte är avdragsgilla och å andra sidan utfallande belopp inte skattepliktiga. Till pensionsförsäkring räknas bl. a. ålderspension som från viss pensionsålder, i regel lägst 55 år, skall utgå högst under den försäkrades livstid. En pensionsförsäkring kan kombineras med kapitalbelopp som utgår när pensionen börjar utbetalas, när pensionen upphör eller när försäkringen upphör. Även avtal om sådana kapitalbelopp räknas som pensionsförsäkring under vissa förutsättningar. I fråga om temporär ålderspension som efter pensionsålderns inträde upphör tidigast då den försäkrade fyllt 65 år gäller att pensionen inte får utgå under kortare tid än ett och ett halvt år. Det har nämligen ansetts nödvändigt att i skattehänscende göra en klar gränsdragning mellan temporära pensioner av detta slag och kapitalförsäkringar.

Mellan SAF och LO har träffats en överenskommelse om STP som skall börja tillämpas den 1 juli 1973. Enligt överenskommelsen skall STP kunna utgå utöver den allmänna försäkringens ålderspension med högre belopp från pensionsåldern t. o. m. kalendermånaden före den, under vilken den anställde fyller 67 år, och med ett lägre belopp för återstående livstid därefter.

När de första pensionsutbetalningarna görs i juli 1973 enligt avtalet är pensionsåldern 66 år och 7 månader. Därefter sänks pensionsåldern successivt till 65 år, som blir den generella pensionsåldern fr. o. m. februari 1975. I det enskilda fallet kan arbetsgivaren och den anställde avtala om att den senare stannar kvar i tjänst efter den angivna pensionsåldern. I så fall kan den anställde begära att STP skall uttas först vid begärd högre pensionsålder.

En STP-försäkring enligt överenskommelsen kan innebära att STP utgår med sitt högre belopp före 67 års ålder under kortare tid än 18 månader.

I den gemensamma skrivelsen framhåller SAF och LO att en sådan kortare pensionstid är oförenlig med den minimitid som enligt det förut anförda gäller enligt KL beträffande korttidspensionerna i fråga. Organisationerna hemställer därför om sådan ändring i KL, att pensioner kan utges enligt den mellan parterna överenskomna planen. Organisationerna hänvisar därvid till den definition av begreppet allmän pensionsplan som finns i 4 § lagen (1967: 531) om tryggnad av pensionsutfästelse m. m. Enligt organisationerna kan den begärda ändringen åstadkommas genom att den i punkt 1 åttonde stycket av anvisningarna till 31 § KL angivna minimitiden om ett och ett halvt år begränsas till att avse endast ålderspension som ej utgår enligt allmän pensionsplan.

Som framgått av den lämnade redogörelsen har remissinstanserna genomgående tillstyrkt framställningen i denna del. Vissa påpekanden har dock gjorts i några yttranden.

För egen del anser jag att det från det allmännas synpunkt är av stort intresse att den träffade överenskommelsen i fråga om STP genomförs. I vissa fall kan emellertid, som framhållits i skrivelsen, den STP som är avsedd att utfalla mellan 65 och 67 års ålder komma att utgå under kortare tid än ett och ett halvt år. Därigenom skulle alltså STP komma att falla utanför pensionsförsäkringsbegreppet enligt KL. Detta torde vara ägnat att motverka möjligheterna för de anställda som så önskar att kvarstå i tjänst även efter uppnådd pensionsålder. För näringslivet är det å andra sidan av betydelse att vid behov kunna dra nytta av den äldre och erfarna arbetskraften under längre tid än den annars vanliga. En anställd som uppnått pensionsåldern och är fullt arbetsför kan av olika anledningar vara intresserad av att kvarstå i arbetet ännu en tid.

Starka skäl talar därför enligt min mening för att undanröja det hinder som de nuvarande skattereglerna utgör för en STP i enlighet med den mellan SAF och LO träffade överenskommelsen. Det nu gällande kravet på en minsta tid för pensionsutbetalningar på grund av ålderspension tillkom på sin tid i syfte att få en klar gränsdragning mellan pensionsförsäkringar och kapitalförsäkringar. Man ville förhindra den möjlighet till missbruk från försäkringstagarnas sida som annars skulle ha kunnat uppstå om avdragsrätt förelåg för premier som formellt av-

såg en pensionsförsäkring men i realiteten gällde en kapitalförsäkring. Såsom i remissyttrandena framhållits av bl. a. kammarrätten och länsstyrelsen i Stockholms län föreligger dock knappast risk för sådant missbruk, om man på sätt de båda organisationerna föreslagit släpper kravet på en minimitid för sådan ålderspension som utgår i enlighet med allmän pensionsplan i den mening som avses i lagen (1967: 531) om tryggnad av pensionsutfästelse m. m. Som framgår av lagens 4 § är där fråga om allmän pensionsplan som grundar sig på förpliktelser enligt kollektivavtal. I likhet med vad riksskatteverket yttrat bör även skattebestämmelsen utformas så att därav framgår att det är pensionsplan enligt tryggandelagen som avses.

Enligt min mening bör man inte gå längre än vad som följer av det anförda när det gäller att bortse från kravet på minimitid för STP. Från detta krav kan man avstå när fråga är om pensionsförsäkringar som bygger på de garantier som ligger i kollektivavtalsförhållandet och när fråga är om försäkringspremier som betalas av arbetsgivarparten i ett sådant förhållande. Samma garantier kan inte alltid förväntas i övriga fall. Jag är därför inte beredd att tillmötesgå önskemål om en ytterligare utvidgning av pensionsförsäkringsområdet så att avdrag medges i fråga om andra pensioner som utbetalas under kortare tid än minimitiden.

När fråga är om pensionsförsäkring som avser annan temporär ålderspension än sådan som utbetalas enligt allmän pensionsplan i tryggandelagens mening bör alltså den nu föreskrivna minimitiden om ett och ett halvt år alljämt gälla.

Jag föreslår således att punkt 1 åttonde stycket av anvisningarna till 31 § KL ändras i enlighet med vad jag anfört. Som Svenska försäkringsbolags riksförbund påpekat får en sådan ändring även betydelse för pensionsutfästelse utan försäkring genom hänvisningen i punkt 2 d av anvisningarna till 29 § KL. Några olägenheter på grund härav torde dock inte behöva uppkomma.

Avtalsgruppsjukförsäkring

Gällande skatteregler

Som inledningsvis redovisats under avsnittet om STP behandlas de två huvudkategorierna pensionsförsäkringar och kapitalförsäkringar olika i beskattningsavseende. Medan premier för pensionsförsäkring är avdragsgilla och utfallande belopp beskattas så gäller i princip motsatsen i fråga om kapitalförsäkringar. Kapitalförsäkringarna är dock avdragsgilla i den mån de ryms inom det s. k. försäkringsavdraget, 250 kr. för ogift och 500 kr. för gifta.

Sjukförsäkring anses i allmänhet som kapitalförsäkring. Detsamma

gäller alltså även gruppsjukförsäkring. Emellertid kan en sjukförsäkring under vissa förutsättningar skattemässigt behandlas på samma sätt som en pensionsförsäkring. Så är fallet om försäkringen anses tagen i samband med tjänst, se 32 § 1 mom. KL första och andra stycket.

För att försäkring skall anses ha tagits i samband med tjänst erfordras enligt punkt 1 näst sista stycket av anvisningarna till 31 § KL att enligt anställningsavtalet skyldighet föreligger för arbetstagare att ha sådan försäkring eller att, om sådan skyldighet inte föreligger, premier för försäkringen skall gäldas av arbetsgivaren eller av denne jämte arbetstagaren. För att sjukförsäkring skall anses ha tagits i samband med tjänst fordras härutöver att anmälan angående nyssnämnda förhållanden skett hos försäkringsanstalten.

Gruppsjukförsäkring är en form av sjukförsäkring som under senare år vuxit fram efter mönster från den frivilliga grupplivförsäkringen. Den kan tecknas för grupper av anställda, grupper av medlemmar i fackliga sammanslutningar samt grupper av fria yrkesutövare. Beroende av om anmälan görs till försäkringsanstalten eller inte kan gruppsjukförsäkringen bedömas som pensionsförsäkring eller som kapitalförsäkring.

För en företagare som betalar premier för grupplivförsäkring eller gruppsjukförsäkring till förmån för sina anställda är premierna avdragsgilla vid inkomsttaxeringen på samma sätt som andra omkostnader i rörelsen. Arbetsgivarens premieinbetalning innebär för den anställde en löneförmån, som i princip skall upptas till beskattning som inkomst av tjänst. Å andra sidan är den anställde, under förutsättning att han äger försäkringen, berättigad att inom ramen för det s. k. försäkringsavdraget tillgodoräkna sig avdrag för premiebeloppet.

Som ett undantag från principen att löneförmåner skall inkomstbeskattas hos mottagaren gäller emellertid enligt 32 § 3 mom. tredje stycket KL att förmån av fri grupplivförsäkring — i likhet med fri sjukvård och fri tandvård — inte upptas såsom intäkt. Detta gäller oavsett om förmånen åtnjuts på grund av statlig eller på grund av kommunal eller enskild tjänst. Skattefriheten för förmån av fri grupplivförsäkring tillkom år 1963 på grund av förslag därom i prop. 1963: 24. Det kan tilläggas att för statsanställda inte fixerats några premier för tjänstegrupplivförmåner. Premiebetalningen anses ske genom arbete i anställningen.

I fråga om de nu skattefria förmånerna föreskrivs den inskränkningen att, om sådan förmån åtnjuts på grund av enskild tjänst och utgått efter väsentligen förmånligare grund än som gäller för befattningshavare i statens tjänst, förmånen skall upptas såsom intäkt till den del den utgått efter förmånligare grunder än de för nämnda befattningshavare.

Av den nu lämnade redogörelsen framgår att någon skattefrihet, mot-

svarande den som gäller beträffande anställds förmån av fri grupplivförsäkring, inte föreligger i fråga om förmån av fri gruppsjukförsäkring utan samband med tjänst. Den förmån som arbetsgivarens erläggande av premier för sådan försäkring utgör skall alltså i enlighet med de allmänna reglerna för inkomstbeskattning upptas som skattepliktig tjänsteinkomst för den anställde med motsvarande avdragsrätt för premiebeloppet inom försäkringsavdragets ram.

Framställningen i fråga om AGS

Enligt skrivelsen träffades vid förhandlingarna mellan SAF och LO också överenskommelse om sjukförmåner. Överenskommelsen anges avse "avtalsgruppsjukförsäkring" (AGS) och väntas beröra ca 1,2 milj. arbetstagare. Enligt organisationerna innebär överenskommelsen att vid långvarig arbetsoförmåga på grund av sjukdom eller olycksfall kompensation utgår ungefär upp till den av statsmakterna sanktionerade nivån av ca 93 % av arbetsinkomsten efter skatt. AGS avses börja tillämpas den 1 september 1972. Den första premieuppbörden kommer att äga rum under förra delen av 1972. I skrivelsen anför organisationerna bl. a.

Det har beräknats att kostnaden för överenskommelsen skall uppgå till 1,1 % av lönesumman för den kategori av arbetstagare som omfattas av överenskommelsen. Den samlade årliga premien torde komma att bli av storleksordningen 300 milj. kr. Med hänsyn till försäkringens konstruktion och omfattning är det av praktiska skäl inte möjligt att debitera varje enskild arbetsgivare avgifter som beräknas enligt vedertagna försäkringstekniska principer utan debiteringen måste ske enligt schablonregler. Härav följer att det för administrationen av försäkringen saknar all betydelse att beräkna premier, som tar hänsyn till de olika försäkrade personernas individuella data såsom ålder, sjukpenningklass, riskgruppstillhörighet m. m.

Efter att ha konstaterat att premiekostnaden under alla förhållanden är avdragsgill för arbetsgivaren, kommer organisationerna in på frågan om skattekonskvenserna för arbetstagarna. Organisationerna utgår därvid från det förhållandet att belopp motsvarande den av arbetsgivaren erlagda premien skall upptas som inkomst hos den anställde, om försäkringen är kapitalförsäkring i skatterättslig mening. Härom anför organisationerna.

Parterna har utgått från att formella hinder icke föreligger att betrakta försäkringen som kapitalförsäkring. Eftersom anmälan till försäkringsanstalten icke skall göras om att försäkringen tagits i samband med tjänst (jfr 19 § KL, anvisningarna till 31 § KL samt § 4 i förhandlingsprotokollet) skall försäkringen icke betraktas som pensionsförsäkring i skatterättslig mening. Följaktligen skall de regler gälla som föreskrives i fråga om sjuk- och olycksfallsförsäkringar, vilka icke tagits i samband med tjänst, dvs. att försäkringen skatterättsligt skall behand-

las som kapitalförsäkring. Enbart av skattetekniska skäl uppkommer då behovet att beräkna individuella premier för sjukförsäkringen. Även om därvid en viss schablonisering också borde kunna tillämpas innebär detta ett betydande merarbete och administrativa problem. Eftersom sjukersättningen — som utgår enligt 12 olika klasser — varierar mellan 2 och 10 kr. per dag under sjukpenningtid respektive 4 och 13 kr. under förtidspensionstid måste man i varje fall också utgå från 12 olika individuella premier för att rimlig rättvisa skall åstadkommas mellan olika individer. Då en stor del av de premier som skulle påföras de enskilda individerna inrymmes i försäkringsavdraget (500- respektive 250-kronorsavdraget) skulle, trots ett betydande merarbete, endast en mindre del av premierna bli föremål för reell beskattning.

Tyvärr synes ingen aktuell och för ändamålet helt lämpad undersökning beträffande utnyttjandet av försäkringsavdraget föreligga. Folksam gjorde emellertid för beskattningsåren 1964 och 1965 två stickprovsundersökningar. — — — Då undersökningarna endast omfattade ett fåtal taxeringsdistrikt i landet har representativiteten i undersökningarna givetvis ifrågasatts. Om resultaten ändå antages motsvara ett genomsnitt för riket skulle detta innebära att differensen för hela landet mellan maximalt tillåtna respektive verkligen utnyttjade försäkringsavdrag skulle uppgå till ungefär 600 milj. kr. för såväl år 1964 som år 1965. Det finns ingen anledning att vänta sig att den siffran skulle undergått någon större förändring under de senaste åren. Beloppet är ungefär dubbelt så stort som den totala premiesumman för den nu aktuella sjukförsäkringen. Detta betyder självklart inte att hela premiesumman ryms inom försäkringsavdraget, eftersom utnyttjandet av det varierar från individ till individ och sjukförsäkringsavgiften också kommer att variera mellan uppskattningsvis 100 och 400 kr. per år. Klart är dock att en betydande del av sjukförsäkringspremierna kommer att rymmas inom försäkringsavdragets ram.

Med hänsyn till de avsevärda administrativa komplikationerna och den begränsade effekt, som ett konsekvent tillämpande av de beskattningsregler som gäller för kapitalförsäkring får, synes det enligt organisationernas mening ändamålsenligt att den här aktuella sjukförsäkringen i beskattningshänseende behandlas på samma sätt som tjänstegrupplivförsäkring, dvs. att premierna fritas från beskattning hos de anställda och att trots detta premierna anses utgöra en med kontantlönen jämställd kostnad för arbetsgivaren. Detta, framhåller organisationerna, framstår också såsom naturligt mot bakgrunden av att det här är fråga om en utbyggnad av det trygghetssystem som fick sin början med tjänstegrupplivförsäkringen. Organisationerna hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om sådan ändring av skattelagstiftningen att den ordning som föreslagits i skrivelsen uppnås.

Remissyttrandena

Flertalet remissinstanser tillstyrker bifall till framställningen angående AGS med hänsyn till framför allt den förenkling som en skattefrihet för förmånen av fri gruppsjukförsäkring skulle innebära. Ett par in-

stanser har dock uttalat sig negativt om denna del av framställningen.

Till de sistnämnda hör *försäkringsinspektionen*. Enligt inspektionen bör det beaktas att den år 1970 tillkallade sjukpenningutredningen har till uppgift att utreda de organisatoriska och andra problem i anslutning till att sjukpenningen i allmän försäkring blir beskattad. Inspektionen erinrar också att i förhandlingsprotokollet om AGS § 11 intagits en klausul om att avtalet skall kunna upphöra eller ändras i samband med införande av skatteplikt för sjukpenning enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring (AFL). Enligt inspektionen kan därför den i framställningen önskade lösningen förmodas ha karaktär av provisorium i avvaktan på att beslut fattas om den framtida skattemässiga behandlingen av sjukpenning i allmän försäkring på grundval av nämnda utredningsarbete. Mot bakgrund härav ifrågasätter inspektionen om de anförda administrativa svårigheterna för beräkning av den på varje arbetstagare belöpande premien utgör tillräckliga skäl för en lagändring syftande till en särbehandling i skattehänseende av AGS-premierna. Inspektionen säger sig föredra den ordning enligt vilken den anställde påförs premieinkomsten som inkomst med möjlighet för honom att draga av premien inom ramen för det allmänna försäkringsavdraget.

Men även sådana remissinstanser som uttalar sig för bifall till framställningen hänvisar till den pågående sjukpenningutredningen. Så gör t. ex. *riksförsäkringsverket*, som påpekar bl. a. att ett väsentligt syfte med denna utredning är att sjukförmånerna skall grunda rätt till allmän tilläggspension (ATP) genom att de beskattas. Verket kan för sin del acceptera att AGS-försäkringen temporärt bedöms som tjänstegrupplivförsäkring i avvaktan på eventuell ändring av skattereglerna för den allmänna sjukpenningförsäkringen. Verket tillägger

Om sjukpenning från den allmänna försäkringen beskattas, bör AGS-försäkringen i sin helhet bedömas som pensionsförsäkring. Premierna skulle då bli avdragsgilla utan begränsning och problemet, som gäller skyldigheten att redovisa dessa som inkomst, skulle falla bort. Samtidigt skulle de grundläggande förutsättningarna tillskapas för att förmånerna i form av sjukpenning från den allmänna försäkringen och AGS-försäkringen får utgöra pensionsgrundande inkomst inom ATP-försäkringen.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län finner det tveksamt om det är lämpligt att göra ändringar i skattelagstiftningen, innan statsmakterna tagit ställning i den också för den här aktuella överenskommelsen avgörande frågan om skatteplikt för sjukpenningen. Eftersom överenskommelsen innebär en utbyggnad av trygghetssystemet för stora grupper av anställda ser länsstyrelsen det dock som angeläget att frågan får en snar lösning.

Sjukpenningutredningen konstaterar bl. a. att, även om frågan om skattefrihet för AGS-premierna inte ligger inom utredningens uppdrag, tillkomsten av själva försäkringen innebär ett nytt moment av betydelse

för utredningsuppdraget. Utredningen anför följande allmänna synpunkter.

Under utredningsarbetet har kunnat konstateras att det klassplaceringssystem, som AGS-försäkringen avses skola anknytas till, i dag är behäftat med vissa brister. Dessa består bl. a. i att för många försäkrade den vid ett sjukdomstillfälle gällande klassplaceringen inte återspeglar den aktuella inkomsten. Den vanligaste orsaken till denna felaktighet är att de försäkrade av olika skäl inte anmält inkomstförändringar av betydelse för en riktig klassplacering. Sjukpenningutredningen har — utan att ännu ha fattat slutlig ståndpunkt — diskuterat tekniska lösningar vid en beskattning av sjukpenningen, som skulle ha till följd att nuvarande klassplaceringssystem för i vart fall det övervägande antalet försäkrade inte längre blir erforderligt. Ett borttagande av klassplaceringssystemet helt eller delvis skulle medföra att vissa grundläggande förutsättningar för AGS-försäkringen i dess nuvarande utformning skulle försvinna.

Diskussionen om ändringen av systemet med klassplacering av de försäkrade är emellertid inte enbart betingad av dessa konstaterade felaktigheter. En annan orsak är överkompensationsproblematiken.

I direktiven sägs att vid en beskattning av sjukpenningförmånerna nuvarande sjukpenningar måste räknas upp till en sådan nivå att de efter skatt ger minst samma kompensationsgrad som f. n. Utredningen har vid gjorda undersökningar bl. a. funnit att det föreligger en inte obetydlig skillnad i kompensationsnivån mellan det lägsta och det högsta inkomstläget i varje sjukpenningklass (klassbotten och klass toppen) och att det sett från slutskattesynpunkt i vissa inkomstlägen förekommer en påtaglig överkompensation. Sjukförsäkringen ger, med hänsyn tagen till den totala skatteeffekten, oftast full täckning för inkomstbortfallet vid sjukdom och i vissa fall ännu mer. Ser man enbart till förhållandena under själva sjukdomstiden blir dock bilden annorlunda och visar vanligen en lägre kompensationsgrad. Detta är en följd av preliminärskattesystemet och dess anknytning till olika löneperioder. Resterande kompensation kommer fram först vid den slutliga skatteavräkningen. Vidare synes kompensationsgraden vid sjukdom under ett och samma kalenderår falla vid långvarig sjukfrånvaro. Vid en övergång till beskattad sjukpenning måste man emellertid eftersträva, att den totala kompensation som sjukpenningen skall ge i möjlig mån blir tillgänglig redan under sjukdomstiden. Dessutom kan det f. n. föreliggande problemet med en fallande kompensationsnivå vid längre sjukdomstid få en lösning genom beskattning av sjukpenningen. Förutsättningarna för sådana tilläggsanordningar till socialförsäkringen som AGS-försäkringen representerar kan antas bli förändrade vid en övergång till beskattade sjukpenningförmåner, vilket kan ha betydelse vid ställningstagandet till frågan om en från skattesynpunkt särskilt förmånlig behandling av premierna för AGS-försäkringen.

Riksskatteverket anför bl. a.

Organisationernas uppfattning att gruppsjukförsäkringen enligt gällande regler blir att anse som tagen i samband med tjänst kan enligt riksskatteverkets mening ifrågasättas. Att särskild anmälan om att övriga förutsättningar för att försäkringen skall anses ha tagits i samband med tjänst i det enskilda fallet inte är avsedd att göras till försäkrings-

anstalten kan möjligen anses vara av underordnad betydelse med hänsyn till att alla regler och villkor som avses gälla såväl för arbetsgivare som arbetstagare som för försäkringsanstalten kommer att klarläggas i avtalet. Å andra sidan synes bestämmelsen om anmälan i den praktiska tillämpningen ha uppfattats på det sätt organisationerna gett uttryck för och riksskatteverket har inte något att erinra mot att stadgandet ges en sådan formell tolkning.

Med hänsyn till den betydande förenkling i tillämpningen som den föreslagna ordningen innebär tillstyrker riksskatteverket förslaget att premiebeloppen inte skall anses utgöra skattepliktig löneförmån för arbetstagarna.

Den inverkan som en anmälan till försäkringsgivaren har för försäkringens klassificering som pensions- eller kapitalförsäkring berörs även av *Svenska försäkringsbolags riksförbund*, som anför härom.

Hittills har K-klassad gruppsjukförsäkring på grund av tjänst fått obetydlig omfattning. Med AGS-planens genomförande blir det frågan om väsentligt större försäkringskollektiv. Under sådana förhållanden syns det mindre lämpligt att försäkringens karaktär i skattehänseende skall vara avhängig av huruvida anmälan till försäkringsgivaren skett eller ej. Man kan ställa frågan vad följderna skulle bli, om någon av AGS-försäkringens berörd part i skriftligt meddelande till försäkringsgivaren — vars rörelse f. ö. endast torde komma att omfatta AGS-försäkringar — angav att försäkringen var tagen på grund av tjänst. Riksförbundet ifrågasätter därför huruvida inte valfriheten i skatteklassificeringshänseende för sjuk- och olycksfallsförsäkring borde grundas på en annan utformning av anvisningarna till 31 § KL än den nu gällande.

Länsstyrelsen i Stockholms län anser att de återopade förenklings-skälen inte enbart är ett tillräckligt argument för att medge skattefrihet för AGS-premierna. Länsstyrelsen, som därför anser sig böra avstyrka bifall till den begärda lagändringen, anför.

Dels skulle nämligen dessa premier komma ovanpå grupplivpremierna och därigenom inte endast minska utrymmet inom det sociala försäkringsavdraget utan även i åtskilliga fall överstiga detsamma, varigenom inte avsedda skattelättnader skulle komma till stånd. Storleken av premierna är dock 100—400 kronor. Dels är det från förenklingsynpunkt och av andra orsaker olyckligt med olika specialbestämmelser av ofta provisorisk natur. Olika intressegrupper kan på liknande grunder anföra skäl för diverse lagändringar. En sådan utveckling går i motsatt riktning mot de tendenser som syftar till en definitiv källskatt.

Lantbrukarnas riksförbund gör jämförelser med den skattefrihet för förmån av fri grupplivförsäkring som infördes år 1963 och skattefrihetens samband med försäkringsavdraget. Förbundet konstaterar bl. a. att försäkringen enligt AGS kommer att bli av minst samma omfattning som grupplivförsäkringen. Enligt förbundet bör premien, av organisatoriska skäl om inte annat, undantas från beskattning. Skattefriheten innebär emellertid en utvidgad avdragsrätt för de kategorier skattskyldiga som berörs av överenskommelsen. Andra kategorier som genom

frivillig försäkring vill skaffa sig motsvarande försäkringsskydd måste, framhåller förbundet, erlagga väsentligt högre premier än för AGS, varvid premierna i åtskilliga fall inte ryms inom det gällande maximiavdraget. Därtill kommer enligt förbundet att en höjning av försäkringsavdraget är motiverad med hänsyn till penningvärdets fall. Förbundet anser således att framställningen bör kunna bifallas och föreslår samtidigt att de nuvarande högsta avdragen för frivilliga försäkringar höjs till 500 kr. för ensamstående och till 1 000 kr. för makar.

Svenska försäkringsbolags riksförbund, som ganska utförligt går in på olika aspekter på skattefrågan, anför sammanfattningsvis följande.

Förslaget innebär en modifiering av det nu gällande konsekvent uppbyggda beskattningssystemet för liv- och sjukförsäkringar och kan härigenom leda till mindre önskvärda konsekvenser. De administrativa fördelar som skulle vinnas utgör enligt riksförbundets mening knappast i och för sig tillräckliga skäl för den tänkta anordningen. Riksförbundet vill emellertid understryka, att frågan gäller införande av en skattelättnad för en från social synpunkt angelägen försäkringsform. Härtill kommer, att utan den föreslagna skattelättnaden för gruppsjukförsäkring skulle gruppsjukpremierna till betydande del komma att inkräkta på det allmänna försäkringsavdraget, vilket tillkommit för att främja individuellt livförsäkringsskydd och livförsäkringssparande. Om de ifrågasatta ändringarna av skattereglerna skulle anses erforderliga för genomförandet av AGS-försäkringen, vill riksförbundet av sociala skäl inte motsätta sig förslaget såsom ett provisorium i avvaktan på resultatet av pågående utredning rörande sjukpenningförsäkringens ställning i skattehänseende.

Riksförbundet förutsätter att en ändring av skattelagstiftningen får allmängiltig form.

I det sistnämnda hänseendet hade förbundet tidigare i sitt yttrande erinrat om att beträffande tjänstegrupplivförsäkring — vars högsta grundbelopp f. n. är 31 500 kr. — endast en inskränkning finns med avseende på försäkringens omfattning. Inskränkningen har den innebörden, anför förbundet, att därest tjänstegrupplivförsäkring för anställda i enskild tjänst skulle utgå efter väsentligt förmånligare grunder än vad som gäller för statsanställda, förmånen skall upptagas såsom inkomst av tjänst till den del den utgått efter de förmånligare grunderna. Härav följer enligt förbundet att, om tjänstegrupplivförsäkring avtalas med väsentligt högre grundbelopp än 31 500 kr., den del av premien som motsvarar försäkringsbelopp över nämnda gräns skall upptagas till beskattning. Riksförbundet framhåller att för gruppsjukförsäkring gäller ganska snäva beloppsbegränsningar. Hithörande regler syftar till att begränsa den totala compensationen för inkomstbortfall under arbetsoförmåga i relation till aktivtidens inkomst av förvärvsarbete. Högsta förekommande månatliga K-klassade gruppsjukförsäkringsbelopp f. n. utgör 1 450 kr., vilket motsvarar ca 25 % av den allmänna försäkringens basbelopp vid början av år 1971. Förbundet framhåller som sin mening

att det innebär stora praktiska fördelar om all K-klassad gruppsjukförsäkring tecknad på grund av tjänst oavsett beloppets storlek kan skattemässigt behandlas på ett enhetligt sätt. Vad gäller en beloppsbegränsning för fri gruppsjukförsäkring kan enligt förbundet övervägas att i lagtexten eventuellt införa en begränsningsregel, som anknyter till de högsta belopp som kan gälla enligt kollektivavtal mellan huvudorganisationer på arbetsmarknaden.

Kooperativa förbundet framhåller att mot ett bifall till framställningen visserligen kan invändas att den ersättning som tillkommer löntagarna åtminstone i viss omfattning undgår inkomstbeskattning och att andra grupper av löntagare kan komma att göra anspråk på motsvarande anordningar. Förbundet anser dock att övervägande skäl talar för bifall till framställningen i denna del.

Departementschefen

Som jag tidigare redovisat behandlas pensionsförsäkringar och kapitalförsäkringar principiellt olika i skattehänseende. Medan för de förra premier är avdragsgilla och utfallande belopp är skattepliktiga gäller i princip det motsatta i fråga om kapitalförsäkringarna. Avdrag kan dock erhållas för premier för kapitalförsäkringar i den mån de ryms inom ramen för det s. k. försäkringsavdraget.

Sjukförsäkring, inkl. gruppsjukförsäkring, anses i allmänhet som kapitalförsäkring. Under vissa förutsättningar kan sjukförsäkring skattemässigt behandlas som pensionsförsäkring, om anmälan görs till försäkringsanstalten att försäkringen tagits i samband med tjänst.

En företagare som betalar premier för t. ex. grupplivförsäkring eller gruppsjukförsäkring till förmån för sina anställda har rätt till avdrag vid inkomsttaxeringen för premierna såsom för andra omkostnader i rörelsen. Å andra sidan skall förmånens värde i princip inkomstbeskattas hos den anställde såsom löneförmån. Förmån av fri grupplivförsäkring är dock enligt särskild bestämmelse i 32 § 3 mom. KL i viss utsträckning undantagen från beskattning i likhet med förmån av fri sjukvård eller fri tandvård. Någon motsvarande bestämmelse finns inte i fråga om förmån av fri gruppsjukförsäkring.

I skrivelsen från SAF och LO uppges att organisationerna träffat en överenskommelse om gruppsjukförsäkring som väntas beröra ca 1,2 milj. arbetstagare. Enligt skrivelsen innebär överenskommelsen att kompensation skall utgå till arbetstagaren vid långvarig arbetsoförmåga på grund av sjukdom eller olycksfall och att kompensationen skall ungefär gå upp till den nivå av ca 93 % av arbetsinkomsten efter skatt som godtagits av försäkringsinspektionen. Den nya försäkringen, AGS, avses börja tillämpas den 1 september 1972 och den första premieupp-

börden kommer att äga rum under förra delen av 1972. Den samlade årliga premien beräknas till omkring 300 milj. kr.

Organisationerna framhåller att det med hänsyn till försäkringens konstruktion och omfattning av praktiska skäl inte är möjligt att debitera varje enskild arbetsgivare avgifter som beräknas enligt vedertagna försäkringstekniska principer. Debiteringen måste i stället ske enligt schablonregler. För försäkringens administrering saknar det därför betydelse att beräkna premier som tar hänsyn till individuella data för de försäkrade personerna.

Av skrivelsen framgår att organisationerna inte avser att göra anmälan till försäkringsanstalten om att försäkringen tagits i samband med tjänst och att organisationerna följaktligen utgår från att formella hinder inte föreligger att betrakta försäkringen såsom kapitalförsäkring. Med hänsyn härtill skulle enligt organisationerna enbart av skattetekniska skäl behov uppkomma att beräkna individuella premier för sjukförsäkringen. Då en stor del av de premier som skulle påföras de enskilda arbetstagarna inryms i försäkringsavdraget skulle, trots ett betydande merarbete, endast en mindre del av premierna bli föremål för reell beskattning. En konsekvent tillämpning av de beskattningsregler som f. n. gäller för kapitalförsäkring medför alltså enligt organisationerna avsevärda administrativa komplikationer och ger en begränsad effekt. Organisationerna hemställer därför att den aktuella sjukförsäkring, om vilken de avtalat, i beskattningshänsende behandlas på samma sätt som tjänstegrupplivförsäkring, dvs. att premierna undantas från beskattning hos de anställda.

De flesta remissinstanserna tillstyrker att framställningen bifalles. Det är främst de anförda förenklingssynpunkterna som instanserna avslutit sig till. Ett par instanser har dock gett uttryck åt uppfattningen att det merarbete som en tillämpning av nuvarande regler skulle åsamka både försäkringsanstalten och myndigheterna inte är tillräckligt för att motivera en ändring av reglerna. De ifrågavarande instanserna, försäkringsinspektionen och länsstyrelsen i Stockholms län, avstyrker därför bifall till framställningen.

För min del finner jag det naturligt att se ett samband mellan grupp-livförsäkringarna och de nu aktuella gruppsjukförsäkringarna. Båda försäkringsformerna har till syfte att bygga ut det sociala trygghetssystemet, var och en på sitt sätt. Genom grupplivförsäkringen utgår till den försäkrades efterlevande viss ekonomisk kompensation i samband med den försäkrades död. Genom gruppsjukförsäkringen garanteras den försäkrade själv ersättningar vid sådan sjukdom och olycksfall som har arbetsoförmåga som följd.

Flertalet arbetstagare i landet har redan kommit i åtnjutande av förmån i form av fri grupplivförsäkring. För att undvika en beskattning av förmånens värde hos arbetstagaren infördes 1963 skattefrihet för för-

månen av fri grupplivförsäkring. Även den gången stod förenklings-synpunkterna i förgrunden för intresset och jag framhöll i detta sammanhang att då gällande ordning framstod som onödigt komplicerad och formell, särskilt sedan tjänstegrupplivförsäkringen utvidgats till att omfatta större delen av löntagarna.

När SAF och LO nu träffat en överenskommelse om AGS som berör ca 1,2 milj. arbetstagare och som innebär att dessa kan få kompensation vid långvarig arbetsförmåga på grund av sjukdom eller olycksfall, har ett nytt steg tagits på den redan inslagna vägen. Det försäkringsskydd som erbjuds genom AGS är en väl så angelägen uppgift som den tjänstegrupplivförsäkringen fyller. I sak finns enligt min mening inte anledning att i beskattningshänseende behandla de båda förmånerna i princip olika. Också i fråga om förmån av fri gruppsjukförsäkring skulle en skattefrihet innebära en förenkling för alla berörda parter.

Visserligen kan enligt vad som framgår av sjukpenningutredningens yttrande de förutsättningar som varit bestämmande för sådana tilläggsanordningar till socialförsäkringen som AGS-försäkringen representerar antas bli förändrade, om man går över till ett system med beskattade sjukpenningförmåner. Sjukpenningutredningen har emellertid ännu inte framlagt resultatet av sina överväganden och ett förslag från utredningens sida, som kan väntas bli avlämnat hösten 1972, kan enligt inhämtade uppgifter inte väntas börja tillämpas förrän tidigast fr. o. m. 1974 års ingång. Därför anser jag för min del att man bör kunna acceptera den av organisationerna föreslagna lösningen såsom ett provisorium som bör kunna omprövas för den händelse en omläggning av förmånernas beskattning aktualiseras på grund av sjukpenningutredningens kommande förslag.

Enligt min mening bör skattefriheten begränsas till att i första hand avse de kategorier arbetstagare som berörs av den nu aktuella överenskommelsen och andra motsvarande kategorier. Har för någon grupp av anställda avtalats om gruppsjukförsäkring som innefattar högre ersättningar än som kan utgå enligt den mellan SAF och LO ingångna överenskommelsen, bör förmånen i princip tas upp som skattepliktig inkomst i sin helhet. Enligt det avtalsförslag som ligger till grund för denna överenskommelse utgör hel dagersättning från AGS för anställd i högsta sjukpenningklass 10 kronor under sjukpenningtid och 13 kronor under förtidspensionstid. Jag föreslår alltså att förmån av fri gruppsjukförsäkring skall vara skattefri för arbetstagaren, om förmånen utgår enligt normer som fastställts enligt kollektivavtal mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer. En förutsättning för skattefriheten är att dagersättningen för anställda som tillhör den högsta sjukpenningklassen enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring inte överstiger de nyssnämnda beloppen enligt AGS. Enligt min mening kan man i detta sammanhang bortse från eventuella klausuler om höjningar av dagersättningens

belopp med hänsyn till den stegring som det allmänna prisläget kan ha undergått efter en viss längre tid — enligt överenskommelsen mellan SAF och LO efter två år. Bestämmelserna i 32 § 3 mom. tredje stycket KL bör kompletteras i enlighet med vad jag har anfört.

Jag är medveten om att en ordning med skattefrihet för AGS-premier innebär att skattskyldiga med sådan försäkringsförmån i själva verket får ett ökat utrymme för försäkringar med avdragsgilla premier i förhållande till andra kategorier skattskyldiga. Dessa senare måste erlagga väsentligt högre premier, om de genom frivillig försäkring vill skaffa sig motsvarande försäkringsskydd. Deras möjlighet till avdrag för premierna beror då på det utrymme som står till buds genom det s. k. sociala försäkringsavdraget. Ett par remissinstanser har med hänsyn till denna effekt av skattefriheten ifrågasatt en höjning av detta avdrag. Med tanke på den omprövning av beskattningssystemet som kan förorsakas av sjukpenningutredningens kommande förslag är jag emellertid inte beredd att nu ta upp frågan om försäkringsavdraget. Man torde kunna utgå från att ett stort antal skattskyldiga inte i full utsträckning utnyttjar möjligheten till detta avdrag enligt gällande bestämmelser och att för dem kvarstår utrymme för motsvarande premieavdrag.

Ikraftträdandet

I fråga om ikraftträdande föreslår jag att de nya skattebestämmelserna skall träda i kraft omedelbart. Bestämmelserna får dock tillämpas första gången vid 1973 års taxering. Såvitt avser STP enligt överenskommelsen mellan SAF och LO får visserligen de föreslagna nya bestämmelserna ingen praktisk betydelse förrän vid 1974 års taxering eftersom den överenskomna STP-planen inte är avsedd att tillämpas förrän fr. o. m. den 1 juli 1973. Men i och för sig kan bestämmelserna tillämpas redan vid 1973 års taxering beträffande STP enligt annat kollektivavtal av liknande slag. I fråga om AGS förutsätter den aktuella överenskommelsen mellan SAF och LO att den första premieuppbörden kommer att äga rum under förra delen av 1972 och att avtalet i övrigt får tillämpning fr. o. m. den 1 september samma år.

Beskattning av vissa förmånstagarförvärv

Gällande skatteregler

Enligt 12 § förordningen (1941: 416) om arvsskatt och gåvoskatt (AGF) skall — då någon i enlighet med lagen (1927: 77) om försäkringsavtal insatts som förmånstagarare — vad förmånstagararen erhåller på grund av försäkring i regel anses som arv och arvsbeskattas enligt vanliga regler. Vissa bestämmelser om skattefrihet gäller dock. Sålunda

avräknas under vissa förutsättningar vid skattens beräkning ett skattefritt belopp av 32 000 kr. från värdet av vad som tillfallit någon i egenkap av förmånstagare. Förutsättning härför är att fråga är om antingen livförsäkring, som är kapitalförsäkring och som tagits på försäkringstagarens eller hans makes liv och enligt 116 § första stycket lagen om försäkringsavtal är utmättningsfri, eller olycksfalls- eller sjukförsäkring. Om förmånstagaren inom en tidrymd av tio år före försäkringsfallet erhållit mer än ett förmånstagarförvärv av samma person, skall beloppen sammanläggas och det skattefria beloppet får uppgå högst till 32 000 kr.

I samband med tillkomsten av tjänstegrupplivförsäkringar och liknande förmåner gjordes år 1963 bestämmelserna om rätt till skattefria avräkning tillämpliga också på grupplivförsäkring som meddelats efter avtal med staten, kommun eller enskild arbetsgivare samt på vissa förmåner, som utgår från kommun och svarar mot statens grupplivförsäkring. Det skattefria beloppet bestämdes ursprungligen till 25 000 kr. men har därefter höjts och utgör sedan år 1967 32 000 kr.

Genom bestämmelsen om skattefrihet upp till 32 000 kr. vid vissa förmånstagarförvärv undantas från arvsbeskattning ett förhållandevis stort antal sådana förvärv, däribland regelmässigt grupplivförsäkringar. Det högsta försäkringsbelopp som kunnat tillfalla vuxen förmånstagare enligt statlig tjänstegrupplivförsäkring och enligt tjänstegrupplivförsäkring i Arbetsmarknadens försäkringsaktiebolag (AFA) har sedan år 1967 uppgått till 31 500 kr.

Framställning om höjning av det skattefria beloppet

I en skrivelse som inkommit till finansdepartementet den 28 januari 1972 från SAF, LO, Handelstjänstemannaförbundet, Svenska Industri-tjänstemannaförbundet, Sveriges arbetsledareförbund och Sveriges civilingenjörsförbund framhåller organisationerna att de träffat avtal om höjning av de försäkringsbelopp som kan utgå enligt avtal om grupplivförsäkring för åren 1972—1973. Höjningen innebär att det högsta grundbelopp, som kan tillfalla en förmånstagare, utgör 41 000 kr. mot tidigare 31 500 kr. Höjningen har föranletts av den pris- och kostnadsutveckling som förevarit sedan år 1966, då överenskommelse träffades om de t. o. m. 1971 gällande försäkringsbeloppen. I skrivelsen hemställer organisationerna att en höjning av det vid arvsbeskattningen skattefria beloppet medges till 41 000 kr. Parterna finner det angeläget att ett oförminskat efterlevandeskydd bibehålles.

Departementschefen

Genom de avtalade höjningarna av försäkringsbeloppen på grupplivförsäkringsområdet aktualiseras frågan om höjning av det skattefria beloppet i 12 § AGF. I syfte att tillgodose skyddet för efterlevande anser jag att en höjning av den nuvarande beloppsgränsen bör ske. Vid bestämmandet av en högre sådan gräns kan liksom tidigare det högsta grundbelopp som fastställts fr. o. m. år 1972 för de stora grupperna löntagares tjänstegrupplivförsäkring vara vägledande. Jag föreslår, att det skattefria beloppet vid här avsedda förmånstagarförvärv höjs till 41 000 kr. En motsvarande höjning av beloppsgränsen bör samtidigt ske såvitt gäller rätten till skattefritt avdrag för den som inom en tioårsperiod erhållit flera förmånstagarförvärv av samma person.

I syfte att nå en anpassning till de fr. o. m. år 1972 inom stora delar av arbetsmarknaden gällande nya försäkringsvillkoren bör de nu föreslagna bestämmelserna gälla fr. o. m. ingången av innevarande år.

Hemställan

Under återopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att antaga inom finansdepartementet upprättade förslag till

- 1) *lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370),*
- 2) *förordning om ändring i förordningen (1941: 416) om arvsskatt och gåvoskatt.*

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

